

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060105

DOM
2014-02-27
Stockholm

Mål nr
M 6508-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2013-06-14 i mål nr M 1822-12, se bilaga A

KLAGANDE

P J

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Skåne län, 205 15 Malmö
2. Kristianstads kommun, 291 80 Kristianstad

SAKEN

Tillstånd att bortleda grundvatten för jordbruksbevattning, brunn nr 4, 8 och 9, på fastigheterna X, Y, Z, XX samt ZZ i Kristianstads kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på det sättet att punkten b) under rubriken Tillstånd i domslutet ges följande lydelse.

- Fram till utgången av år 2029 får för varje rullande femårsperiod bortledas ytterligare 800 000 m³ grundvatten utöver den under a) tillståndsgivna sammanlagda mängden. De begränsningar av uttag per dygn och år som anges under a) ska gälla även under denna tid.

Dok.Id 1126927

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P J har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska lämna honom tillstånd att för bevattningsändamål under en rullande femårsperiod bortleda sammanlagt 2 450 000 m³ grundvatten, dock högst 4 150 m³ per dygn ur brunn nr 4, högst 1 730 m³ per dygn ur brunn nr 8 samt högst 1 550 m³ per dygn ur brunn nr 9. Maximalt uttag för enskilt år ska begränsas till 570 000 m³. Tillståndet ska begränsas till att gälla under 30 år från dagen för lagakraftvunnen dom.

P J har i andra hand yrkat att den sammanlagda mängden grundvatten som får bortledas under en rullande femårsperiod ska uppgå till 1 650 000 m³, dock högst 4 150 m³ per dygn ur brunn nr 4, högst 1 730 m³ per dygn ur brunn nr 8 samt högst 1 550 m³ per dygn ur brunn nr 9. Maximalt uttag för enskilt år ska begränsas till 570 000 m³. Tillståndet ska begränsas till att gälla under 30 år från dagen för lagakraftvunnen dom. Dessutom ska, utöver den tillståndsgivna mängden grundvattenbortledning, ytterligare 800 000 m³ grundvatten få bortledas under de rullande femårsperioderna fram till utgången av år 2029.

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) har bestritt ändring såvitt avser den tillståndsgivna uttagsmängden för en rullande femårsperiod under punkt a) i tillståndet men tillstyrkt ändring såtillvida att uttagsmängden under punkt b) får användas fritt under en rullande femårsperiod fram till utgången av år 2028. Maximalt uttag för enskilt år och för enskilt dygn ska begränsas till de mängder som bestämts i punkt a) i tillståndet.

Kristianstads kommun (kommunen) har, så som det får förstås, genom att vidhålla sitt yttrande i mark- och miljödomstolen tillstyrkt bifall till överklagandet enbart under vissa förutsättningar.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P J har till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande.

Mark- och miljödomstolen har, vilket framgår av domskälen, haft för avsikt att bevilja den yrkade vattenvolymen. Såsom tillståndet kom att utformas har detta dock inte blivit fallet. I ansökan har yrkats att 2 450 000 m³ grundvatten ska få bortledas under en rullande femårsperiod. I punkt a) i tillståndet har den tillåtna mängden vatten som sökanden får bortleda begränsats till 1 650 000 m³ (under en rullande femårsperiod). Under punkt b) anges att efter det att den under a) tillståndgivna årliga mängden grundvatten fullt utnyttjats får årligen uttag ske av högst 160 000 m³ per år.

Då uttrycket ”fullt utnyttjas” tolkas som att det måste ske ett maximalt uttag under ett enskilt år i enlighet med vad som angivits under a) innan tillägget i punkt b) kan utnyttjas kommer det i praktiken inte bli möjligt att utnyttja tillägget. Den maximala mängden vatten som får tas ut enligt a) har bestämts både med en maxgräns om 570 000 m³ per år och med en maxgräns om 2 450 000 m³ för den rullande femårsperioden. Om 570 000 m³ tas ut år 1 och 2 för att möjliggöra ett utnyttjande av tillägget enligt b) kommer det år 3 inte vara möjligt att ta ut mer än 510 000 m³ i enlighet med a) och inget uttag enligt tillägget i b). Om maximalt årligt uttag görs under flera år räcker således inte det tillståndsgivna uttaget till för en praktisk bevattning under hela femårsperioden. Möjligheterna att odla grönsaker i nu aktuell omfattning omöjliggörs om de tillståndsgivna vattenmängderna inte motsvarar den nivå på bortledning av grundvatten som yrkats.

Utnyttjandet av grundvattenakvifererna uppgår endast till cirka 50 procent. Grundvattenuttaget förutses inte leda till några skador. Kontrollprogrammets genomförande kommer att indikera eventuella förändringar i både grund- och ytvatten. Även om tillståndet inte kom att utformas på det sättet var det mark- och miljödomstolens avsikt att den tillståndsgivna vattenvolymen under 15 år skulle motsvara den sökta volymen. Mark- och miljödomstolen bedömde således att den sökta volymen var möjlig att ta ut under 15 år. Om det bedöms möjligt att ta ut yrkad volym vatten under de första 15 åren utan att skador inträffar finns inte skäl att befara att samma uttagsvolym kommer att orsaka skador under de nästkommande 15 åren.

Konkurrensen om grundvattnet i området är begränsad. Kommande klimatförändringar förutspås ge ökad nederbörd under den mörka årstiden vilket skulle öka

grundvattenbildningen. Vattentillgången är mycket god. Vattenbehovet är styrkt. Mot bakgrund av dessa förhållanden ska tillståndet omfatta den sökta grundvattenvolymen under hela tillståndets giltighet, dvs. 30 år.

Länsstyrelsen har i huvudsak åberopat samma omständigheter som vid mark- och miljödomstolen med följande tillägg och förtydliganden. Mark- och miljödomstolens dom i nu överklagad del är svårtolkad. Ökad nederbörd under den mörka årstiden innebär inte per automatik ökad grundvattenbildning. Om nederbörden är störst under den tid då marken är tjälad eller om det faller mycket nederbörd under kort tid kommer det att resultera i ytavrinning snarare än grundvattenbildning. Ansökan avser stora grundvattenuttag som medför en snabbare omsättning av vatten än vad som är naturligt varför det finns risk för att rester av bekämpningsmedel i snabbare takt tillförs grundvattnet.

Kommunen har åberopat samma omständigheter som vid mark- och miljödomstolen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

P J har fått tillstånd att bibehålla tre brunnar samt att bortleda grundvatten. Frågan i Mark- och miljööverdomstolen är om de begränsningar som mark- och miljödomstolen bestämt såvitt avser det sammanlagda uttaget av grundvatten under en rullande femårsperiod ska ändras.

P J ansökte hos mark- och miljödomstolen om att under en rullande femårsperiod få bortleda sammanlagt 2 450 000 m³ grundvatten, att maximalt uttag för enskilt år skulle begränsas till 570 000 m³ och att tillståndet, om det skulle begränsas i tid, skulle gälla under 30 år. Mark- och miljödomstolen lämnade P J tillstånd till att under en rullande femårsperiod bortleda sammanlagt 1 650 000 m³ grundvatten men maximalt 570 000 m³ för ett enskilt år. Tillståndet begränsades till att gälla 30 år från dagen för lagakraftvunnen dom (punkten a under rubriken Tillstånd i mark- och miljödomstolens dom). Därutöver lämnade mark- och miljödomstolen P J tillstånd till att, fram till utgången av år 2028, ta ut ytterligare högst 160 000 m³ per år när den tillståndgivna årliga mängden grundvatten fullt utnyttjats (punkten b). Mark- och miljödomstolen

angav i domskälen att P J, genom ett extra tillägg, beviljas det sökta rullande femårsuttaget men att tillägget, med beaktande av förekommande osäkerhetsfaktorer, begränsas till en femtonårsperiod.

Mot bakgrund av vad som angetts i domskälen synes mark- och miljödomstolen ha avsett att lämna P J tillstånd till att fram till utgången av år 2028 få bortleda sammanlagt 2 450 000 m³ grundvatten under en rullande femårsperiod. Tillståndet har dock inte utformats på det sättet. Enligt domslutets ordalydelse krävs det att det maximala uttaget för ett enskilt år enligt a) fullt utnyttjas för att det årliga tillägget enligt b) ska få tas i anspråk. Begränsningen av det sammanlagda uttaget under en rullande femårsperiod medför att det maximala årliga uttaget, och därmed även tillägget, endast kan utnyttjas ett fåtal år under en rullande femårsperiod.

Utöver P Js ansökan prövas samtidigt i Mark- och miljööverdomstolen sex andra ansökningar om grundvattenuttag för jordbruksbevattning (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande denna dag i mål nr M 6506-13, M 6507-13 och M 6509-13 – M 6512-13). Summan av P Js och övriga yrkade grundvattenuttag samt befintliga uttag understiger mängden nybildning av grundvatten i dels isälvsakvifären, dels bergakvifären. Det finns därför i och för sig förutsättningar att bifalla P Js yrkande. Frågan är dock om det finns anledning att tidsbegränsa tillståndet i högre utsträckning än han själv har yrkat.

Mark- och miljööverdomstolen har i ett avgörande om tillstånd för uttag av vatten för jordbruksbevattning (se MÖD 2013:39) bl.a. uttalat följande. Vid en bedömning av tidsbegränsning av tillstånd måste det vara möjligt att beakta de osäkerhetsmoment som föreligger i fråga om kunskapsläget avseende framtida grundvattenbildning, effekter av pågående klimatförändringar, långtidseffekter av grundvattenuttag och konkurrerande verksamheter om samma grundvattenförekomst. En annan viktig anledning att tidsbegränsa tillstånd till grundvattenuttag är att användningen av jordbruksmark kan förändras över tiden. Samtidigt har verksamhetsutövaren ett berättigat intresse av att få tillstånd som är så omfattande i tiden att inte gjorda investeringar riskeras ur ekonomisk synvinkel. Mark- och miljööverdomstolen begränsade i det målet tillståndets giltighet till 25 år från lagakraftvunnen dom.

De osäkerhetsmoment som anges i MÖD 2013:39 föreligger även i detta mål. Det finns mot den bakgrunden inte skäl att bifalla P Js förstahandsyrkande. Mark- och miljööverdomstolen finner dock att yrkandet i andra hand, som i stort sett stämmer överens med vad mark- och miljödomstolen synes ha avsett, i huvudsak kan bifallas. Länsstyrelsen har också tillstyrkt detta.

Det anförda innebär att endast punkten b) under rubriken Tillstånd i mark- och miljödomstolens dom ska ändras. Punkten bör efter ändringen få den lydelse som framgår av domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2014-03-27

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Lars Dirke, tekniska rådet Bengt Jonsson, hovrättsrådet Vibeke Sylten och adjungerade ledamoten Karin Sparman, referent.

Föredragande har varit Petter Larsson Garcia.

Rättelse/komplettering

Dom, 2013-06-14

Rättelse, 2013-06-28

Beslutat av: rådmannen Lena Pettersson

På sidan 14 under 3p 2st ska "425 000" ersättas med "2 950 000" och under 4 p 2 st ska "425 000" ersättas med "1 450 000".

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-06-14
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1822-12

SÖKANDE

P J

SAKEN

Ansökan om tillstånd till resp. lagligförklaring av grundvattentäkter samt tillstånd till att bortleda grundvatten för jordbruksbevattning, fastigheterna X, Y, Z, XX samt YY, Kristianstads kommun

Avrinningsområde: 88	SWEREF 99
Brunn 4	N: 6201445 E: 453952
Brunn 8	N: 6199346 E: 453021
Brunn 9	N: 6199243 E: 452807
Brunn 10	N: 6197098 E: 452013
Brunn 11	N: 6195806 E: 452794
Brunn 13	N: 6196881 E: 454119

DOMSLUT

Lagligförklaring

Mark- och miljödomstolen lagligförklarar, med stöd av 17 § lag (1998:811) om införande av miljöbalken, befintlig brunn nr 10 på fastigheten XX, Kristianstads kommun.

Tillstånd

- a. Mark- och miljödomstolen lämnar sökanden tillstånd att, från brunnarna nr 4, 8 och 9 på fastigheterna X och Y, i Kristianstads kommun, för bevattningsändamål från brunnarna under en rullande femårsperiod bortleda sammanlagt 1 650 000 m³ grundvatten, dock högst 4 150 m³ per dygn ur brunn nr 4, högst 1 730 m³ per dygn ur brunn nr 8 och högst

Dok.Id 247922

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: MMD.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-12:00 13:00-16:30

1 550 m³ per dygn ur brunn nr 9. Maximalt uttag för ett enskilt år begränsas till 570 000 m³. Tillstånden till uttag av grundvatten begränsas till att gälla under trettio (30) år från dagen för lagakraftvunnen dom.

- b. Efter det att den ovan under a) tillståndsgivna årliga mängden grundvatten fullt utnyttjats får årligen uttag ske, fram till utgången av år 2028, av grundvatten till en sammanlagd mängd om högst 4 150 m³ per dygn ur brunn nr 4, högst 1 730 m³ per dygn ur brunn nr 8 och högst 1 550 m³ per dygn ur brunn nr 9, dock ytterligare högst 160 000 m³ per år.
- c. Mark- och miljödomstolen lämnar sökanden tillstånd att, från brunnarna nr 10, 11 och 13 på fastigheterna XX, Z och YY i Kristianstads kommun, för bevattningsändamål från brunnarna under en rullande femårsperiod bortleda sammanlagt 1 200 000 m³ grundvatten, dock högst 1 640 m³ per dygn ur brunn nr 10, högst 2 680 m³ per dygn ur brunn nr 11 och högst 1 000 m³ per dygn ur brunn nr 13. Maximalt uttag för ett enskilt år begränsas till 290 000 m³. Tillstånden till uttag av grundvatten begränsas till att gälla under trettio (30) år från dagen för lagakraftvunnen dom.

Om behov uppkommer medges sökanden rätt att ersätta brunnarna nr 4, 8, 9, 10, 11 och 13 med ny brunn ner till samma djup och inom ett avstånd av 50 meter från befintlig brunn och att från ersättningsbrunnen bortleda ovan angiven mängd grundvatten.

Tillståndet omfattar pumpar och pumputrustning med tillbehör samt erforderligt underhåll.

Bevattningssamfällighet Norra området

- Bevattningssamfällighet bildas med X1, brunn nr 1, X2, brunn nr 20, X3, brunn nr 2, X4, brunn nr 3, X brunn nr 4, X5, brunn nr 5, X6, brunn nr 6,

X7, brunn nr 7, Y, brunnarna nr 8 och nr 9, samt X8
, brunn nr 14.

- Den årliga totala vattenmängden ur brunnarna får fritt fördelas inom bevattningssamfälligheten. Skulle överenskommelse inte nås inom samfälligheten om hur vattnet ska fördelas så ska vattnet fördelas efter följande andelstal. Brunnarna nr 1 och nr 20: 13 procent, brunn nr 2: 11 procent, brunn nr 3: 11 procent, brunn nr 4: 23 procent, brunn nr 5: 5 procent, brunn nr 6: 6 procent, brunn nr 7: 9 procent, brunnarna nr 8 och nr 9: 18 procent och brunn nr 14: 4 procent.

Bevattningssamfällighet Södra området

- Bevattningssamfällighet bildas med XX, brunn 10, Z, brunn 11, X9, brunn 12 och YY, brunn 13.
- Den årliga totala vattenmängden ur brunnarna får fritt fördelas inom bevattningssamfälligheten. Skulle överenskommelse inte nås inom samfälligheten om hur vattnet ska fördelas så ska vattnet fördelas efter följande andelstal. Brunn nr 10: 17 procent, brunn nr 11: 27 procent, brunn nr 12: 45 procent och brunn nr 13: 11 procent.

Villkor

1. Vattenverksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i ansökan inklusive bilagor samt med vad sökanden i övrigt uppgett eller åtagit sig i målet.
2. Vid varje produktionsbrunn ska allt bortlett grundvatten mätas med fast monterad summerande vattenmätare. Journalföring ska ske en gång per månad under bevattningsperioden.
3. Då ersättningsbrunn tas i bruk ska detta anmälas till tillsynsmyndigheten.

4. Inom två (2) månader efter lagakraftvunnen dom ska tillståndshavare, efter samråd med tillsynsmyndigheten, Länsstyrelsen, ta fram ett kontrollprogram för vattenverksamheten. Kontrollprogrammet kan vara enskilt för varje sökande eller gemensamt för samtliga i gruppen.
5. Grundvattennivåer ska mätas i kontrollbrunnar inom det redovisade praktiska influensområdet under den tid som bestämts för anmälan om ersättning för oförutsedd skada. Grundvattennivåer ska, under samma tid, även mätas i några referensbrunnar utanför influensområdet.
6. Under den tid som bestämts för anmälan om ersättning för oförutsedd skada ska vattenprover tas för kemisk analys.

Delegation

Mark-och miljödomstolen överlåter enligt 22 kap. 25 § miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att fastställa dels de ytterligare villkor som kan fordras för kontrollen av verksamheten, dels vilka parametrar som ska kontrolleras genom vattenkemiska analyser samt frekvens och omfattning i övrigt av sådana analyser dels vilka referensbrunnar som ska kontrolleras och i vilken omfattning.

Mark-och miljödomstolen överlåter även åt tillsynsmyndigheten att fastställa villkor för åtgärder alternativt kontroller för groddammarna.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner den i målet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Oförutsedd skada

Anspråk enligt 24 kap. 13 § miljöbalken på grund av oförutsedd skada ska, för att få tas upp till prövning, framställas till mark- och miljödomstolen inom femton (15) år från dagen för lagakraftvunnen dom.

Omprövning av tillstånd

Vid omprövning av tillståndet är sökanden enligt 31 kap. 22 §, andra stycket, punkten 3, miljöbalken inte skyldig att utan ersättning avstå från mer än en tjugondel (1/20) av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till verksamheten.

Verkställighetsförordnande

Nu meddelat tillstånd får tas i anspråk även om domen inte har vunnit lagakraft.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen ändrar inte den med stöd av 3 kap. förordningen (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken tidigare fastställda avgiften för målets prövning.

Rättegångskostnad

Sökandena åläggs att utge ersättning för rättegångskostnader dels till Länsstyrelsen i Skåne län med ettusen sexhundra (1 600) kronor och dels till Kristianstads kommun med sexhundraåtta (608) kronor.

På beloppen ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

GEMENSAMT FÖR ANSÖKNINGARNA KRING HORNA, KRISTIANSTADSLÄTTEN**Bakgrund**

Inom området vid Horna, på Kristianstadslätten söder om Kristianstad, söker flera verksamhetsutövare samtidigt om tillstånd för grundvattenuttag till jordbruksbevattning. Gemensamma utredningar för sökandena har genomförts. P J m fl, genom Åhus Grönt AB bedriver grönsaksodling på friland vid Horna. Förutom ägd mark arrenderas flera fastigheter där odlingen sker. Å på fastigheten X8 bedriver konventionellt lantbruk. På fastigheterna finns en eller flera djupborrade brunnar för bevattningsändamål. Verksamhetsutövarna, fastighetsägarna, ansöker var för sig om tillstånd för grundvattenuttag till jordbruksbevattning. För samtliga sökande har det tagits fram en gemensam hydrogeologisk utredning, som kompletterats med en särskild utredning för respektive brunn. En gemensam miljökonsekvensbeskrivning, MKB, har upprättats för samtliga sökande.

Olika grödor kräver olika mycket vatten under odlingssäsongen. För att inte behöva söka tillstånd till bevattning med vattenmängder som svarar mot den mest bevattningsintensiva växtodlingsplanen på varje fastighet, föreslås att det bildas bevattningssamfälligheter. En samlad vattenbehovsanalys har genomförts för brunnarna 1-13 och en vattenbehovsanalys för brunn 14. Dessutom yrkas att tillståndsgiven vattenmängd ska grundas på behovet över rullande femårsperioder. Dessa två förutsättningar innebär att en mindre del av den tillgängliga grundvattenresursen intecknas av tillstånden. Förfarandet speglar verkligheten bättre än om var och en söker tillstånd för maximala uttag för torrår och vid bevattningsintensiv grödfördelning.

Tidigare beslut

Inom influensområdena och områdena för grundvattenbildning finns så vitt känt två tillstånd för grundvattenuttag enligt miljöbalken, vattenlagen (1983:291) eller äldre lagstiftning. Tillstånden finns på fastigheterna X5 (DVA 42/1985, uttag om 69 000 m³ per år, brunn nr 20) och X10 (DVA 24/1984, uttag om 91 800 m³ per år, brunn nr 26).

Planförhållanden

Större delen av området saknar detaljplan. Dock berörs delar av detaljplaner i Horna. Detaljplanelagt område i Åhus tangeras i de sydöstra delarna av influensområdena.

Kristianstad kommuns översiktsplan är från 2013-03-12. Kommunen har i planen gjort två ställningstaganden som berör den aktuella verksamheten respektive det berörda området.

1. De areella näringarna är en viktig del av kommunens näringsliv och identitet. Möjligheterna att bedriva rationell verksamhet ska värnas.

2. Skyddet av de sandiga odlingsmarkerna på Ripa och Horna sandar samt Åsumsfältet ska stärkas.

Beskrivning av området

Området omkring Hörna, Ripa och Härnestad är beläget mellan Hammarsjön och Helge å i väster och Östersjön i öster. Det är beläget inom den östra delen av Kristianstadsslätten som är ett urbergsbäcken utfyllt av yngre, sedimentära bergarter och jordarter.

När krithavet trängde fram över Kristianstadsslätten avsattes i allmänhet sand över urberget och den oftast överliggande kaolinleran. Sanden är mer eller mindre grön efter det grönfärgade mineralet glaukonit och brukar därför kallas glaukonitsand eller glaukonitsandsten. Konsolideringsgraden är i allmänhet dålig, även om tunna skikt av konsoliderad sandsten eller kalksandsten kan ingå i detta bergartsled. Glaukonitsandens mäktighet kan vara betydande på Kristianstadsslätten och uppgå till åtminstone 50-100 m inom stora delar av slätten. Vid Horna är dock mäktigheten mindre, eftersom förlängningen av Nävlingeåsens urbergsrygg fortsätter under kritberggrunden i detta område.

I markytan består jordarterna i området omkring Horna nästan uteslutande av sand som till stor del består av svallsand. Denna är i allmänhet underlagrad av lera och morän i de västra och östra delarna av området. Lera och moränen når lokalt upp i markytan. I de centrala delarna av området utbreder sig en av de större isälvsavlagringarna på Kristianstadsslätten, den s.k. Oppmanna-Rinkabyåsen. Denna består till stor del av sand och grus från markytan till berggrundsytan. Avlagringen fortsätter sannolikt söderut under de yngre jordarterna. Omedelbart väster om den på kartan markerade isälvsavlagringen finns en lokal sänka i kritberggrunden som till stor del är utfyllt med grus och sand. Sänkans utbredning i nordostlig och sydvästlig riktning är ännu inte känd. Kärr- och gyttejomeråden förekommer i anslutning till Hammarsjön och Helge å. Jorddjupet, som oftast varierar mellan 20 och 30 m i den norra delen av området, kan uppgå till mer än 50 m i den ovan nämnda sänkan i berggrunden. I den södra delen av området av området är jorddjupet vanligen 30-40 m.

På grund av den geologiska uppbyggnaden förekommer i allmänhet minst två grundvattenmagasin på Kristianstadsslätten, dels i jordlagren och dels i berggrunden. Kritberggrunden är i allmänhet den viktigaste vattenförande avlagringen (akviferen) på grund av dess ofta betydande sprickighet och porositet. Speciellt vattenförande är glaukonitsanden i den undre delen av kritberggrunden. I området omkring Horna är även den stora isälvsavlagringen av stor betydelse för vattenförsörjningen. Bevattningsbrunnarna på de aktuella fastigheterna utviner sitt vatten i såväl kritberggrunden som i isälvsavlagringen.

Grundvattenströmningen i kritberggrunden och i jordlagren sker från de högre mot de lägre liggande delarna av området. Därigenom kommer grundvattnet att strömma från en grundvattendelare i den centrala delen av isälvsavlagringen mot väster och öster. Som mätningarna av grundvattennivåerna visar är grundvattnet i jordlagren i allmänhet beläget på något högre nivå än i berggrunden. Vatten kommer därigenom att tillföras berggrunden från jordlagren inom den

större delen av undersökningsområdet som därmed utgör ett inströmningsområde. Området närmast Hammarsjön och Helge å är dock ett utströmningsområde vilket bl.a. framgår av att en av de aktuella bevattningsbrunnarna (brunn 1) är artesisk, när den inte pumpas.

Grundvattenförhållanden och vattenbalans

Grundvattenförhållandena redovisas med vattenbalansberäkningar för det norra respektive södra området. Den vidsträckta isälvsavlagringen, som längst i söder överlagras av svallsand, medför att förutsättningarna är mycket goda för en betydande grundvattenbildning inom området. Grundvattenbildningen kan till grovkorniga jordarter (grus, sand) i nordöstra Skåne uppgå till 300 mm/normalår. Möjlig grundvattenbildning till kritberggrunden är 120 mm/normalår.

I storleksordningen hälften av grundvattenbildningen till kritberggrunden sker via isälvsavlagringen och resterande del sker inom områden med andra jordarter. Grundvattenuttaget ur isälvsavlagringen sker dels direkt via filterbrunnar och dels indirekt genom grundvattenbildning till kritberggrunden.

Möjlig grundvattenbildning inom norra området har uppskattats till ca 2,28 miljoner m³ i isälvsavlagringen och 850 000 m³ i kritberggrunden. Inom södra området är uppskattningen motsvarande 1,92 miljoner m³ i isälvsavlagringen och 360 000 m³ i kritberggrunden. I vattenbalansberäkningen har beaktats befintliga kända vattenverksamheter med grundvattenbortledning.

Tillsammans med befintliga uttag och nu sökta uttag kommer 45 % av grundvattenbildningen till isälvsavlagringen i norra området att nyttjas, och 55 % av den till kritberggrunden. Motsvarande siffror för södra delområdet är 20 % till isälvsavlagringen och 50 % till kritberggrunden. Verksamheter som kan tänkas bli etablerade inom en nära framtid är ytterligare jordbruksbevattning. Kristianstads kommun hade intresse att etablera grundvattenuttag för kommunal vattenförsörjning söder om Åhus, i ett område norr och väster om Yngsjö. De provborrningar som gjordes gav inte önskat resultat, varför etablering av kommunala täkter inte är aktuellt.

Inom norra delområdet finns ca 650 ha åkermark, varav sökandena disponerar ca 540 ha, vartill kommer mark på fastigheten X10, ca 80 ha, som kan bevattnas från brunn nr 26 med tillstånd. Totalt 620 ha. I princip all åkermark i området disponeras av sökandena och av de som redan har tillstånd till jordbruksbevattning.

Inom södra delområdet finns ca 700 ha åkermark, varav sökandena disponerar ca 300 ha. Inom södra delområdet finns tillräckligt med grundvatten för att alla ska kunna bevattna sina åkermarker.

Det vattenbehov som beräknats grundas på att vatten fritt kan disponeras mellan sökandenas brunnar. På så sätt har den sökta totala vattenvolymen kunnat reduceras. Reduktionen förutsätter att bevattningssamfälligheter bildas.

Utförda undersökningar

Provpumpningar

De 14 bevattningsbrunnarna har provpumpats under perioden 1-19 april 2009. Provpumpningarna inleddes och avslutades successivt. Under perioden provpumpades tolv av brunnarna samtidigt under 6 dygn. Provpumpningarna pågick tills dess att stationärt tillstånd uppnåddes, d.v.s. när det uppstod jämvikt genom att den bortpumpade vattenmängden komparerades av tillrinningen från omgivningen.

Vid provpumpningarna observerades grundvattennivån förutom i uttagsbrunnarna i 22 borrhade och 4 grävda brunnar samt i 2 observationsrör. Borrhrunnarna är såväl bergborrade brunnar som filterbrunnar.

Resultat av provpumpningarna

Provpumpningarna visade att de gjorda uttagen med några undantag medförde måttliga avsänkningar i de borrhade observationsbrunnarna. Det var endast i en observationsbrunn (brunn 30) som avsänkningen uppgick till mer än en meter. Av provpumpningarna framgick också att uttag från borrhrunnar i antingen isälvsavlagringen eller kritberggrunden kunde påverka båda akvifererna genom den goda kontakt som finns mellan dessa avlagringar. Ingen tydlig påverkan kunde däremot märkas i de grunda, grävda brunnarna och observationsrören.

April 2009 var en nederbördsfattig månad, då endast ca 10 mm regn föll den 8-9:e. De grundvattensänkningar av några centimeter som uppmättes i flera brunnar är därför med största sannolikhet beroende på den låga nederbörden.

Akvifärens hydrauliska egenskaper

Värdena på transmissiviteten (T-värde) i kritberggrunden är höga och överensstämmer väl med andra värden från Kristianstadsslätten. T-värdet, som är mått på flödet genom ett vattenförande lager, är emellertid i allmänhet betydligt högre i isälvsavlagringen, trots att de mest vattenförande partierna är betydligt tunnare i denna avlagring än i berggrunden. Detta framgår ännu tydligare av k-värdet (k = hydraulisk konduktivitet) som kan erhållas genom att dividera T-värdet med det vattenförande lagrets mäktighet. Dessa värden visar att förutsättningarna för stora grundvattenuttag är mycket goda, speciellt från brunnarna i isälvsavlagringen.

Om grundvattenuttag sker samtidigt ur flera borrhrunnar inom influensområdet, kommer avsänkningen att bli större än den vid provpumpningen uppmätta (interferens). Den totala avsänkningen i en brunn inom influensområdet kan då erhållas genom att addera de olika interferensbidragen från uttagsbrunnarna. Större grundvattenuttag som på detta sätt kan påverka brunnar omkring de aktuella bevattningsbrunnarna sker från ytterligare några brunnar för jordbruksbevattning (observationsbrunnarna 20, 26 och 31). Dessutom kommer flera av de aktuella bevattningsbrunnarna att gemensamt påverka ett antal brunnar.

Praktiska influensområden samt inverkan på brunnar och fastigheter

I de tekniska underlag, som tagits fram för varje sökande, redovisas en bedömning av de s.k. praktiska influensområdena, d.v.s. de områden där avsänkningen i en borrhunn till följd av ett grundvattenuttag är större än 0,3 m. Det praktiska influensområdet för grävda brunnar väljs i allmänhet som det område, där avsänkningen kommer att bli större än 0,1 m.

Flera av influensområdena kommer att sammanfalla till viss del och den yttre gränsen för de gemensamma influensområdena kan därigenom sträcka sig utanför den yttre gränsen för de enskilda influensområdena.

Sättningsrisk

Någon påverkan i området genom t.ex. sättningar i marklagren är inte sannolik, eftersom vattenuttaget sker på stort djup och avsänkningen av grundvattennivån i allmänhet blir liten på omkringliggande fastigheter (oftast mindre än de naturliga, årliga fluktuationerna). Någon avsänkning av grundvattennivån i de övre delarna av jordlagren kan inte förväntas utom möjligen i omedelbar närhet av uttagsbrunnarna. Jordlagren består dessutom till största delen av sand, där sättningsproblem inte förekommer.

Grundvattenkvalitet

Grundvattnets kvalitet i de aktuella uttagsbrunnarna redovisas i varje enskild ansökan. Vattenanalyserna visar att berggrundsvattnet ofta är medelhårt med låga till måttligt höga järnhalter. I isälvsavlagringen är vattnet i allmänhet hårt med ibland hög järnhalt. Halterna av nitrat och klorid är låga eller mycket låga. Vattnet är utan anmärkning för bevattningsändamål.

Risk för saltvatteninträngning

Stora och långvariga grundvattenuttag i närheten av kusten kan orsaka saltvatteninträngning från havet, om grundvattennivån avsänks under havsytan. Provpumpningarna av de aktuella bevattningsbrunnarna visade visserligen att grundvattennivån i de flesta av dem avsänktes under havsytan till följd av uttagen. Detta skedde emellertid endast i omedelbar närhet av uttagsbrunnarna. Någon risk för saltvatteninträngning på grund av en omfattande grundvattensänkning till följd av bevattningsuttagen behöver därför inte befaras. De utförda vattenanalyserna visar också, att grundvattnets salthalt (kloridhalt) är låg till mycket låg i alla de aktuella bevattningsbrunnarna.

Miljökonsekvenser

I miljökonsekvensbeskrivningen beskrivs de olika intressen och skyddade områden som förekommer inom och i närheten av det praktiska influensområdet. Det gäller

framför allt olika naturvårdsintressen; naturreservat, Natura 2000-områden, riksintresse för naturvård samt även objekt som saknar formellt skydd. Även kultur- miljöintressen har beskrivits kortfattat.

De effekter och konsekvenser som följer av grundvattenuttagen har beskrivits i förhållande till ett nollalternativ. Nollalternativet innebär att inget grundvattenuttag för bevattning sker ur de aktuella brunnarna och att en stor del av åkermarken omvandlas till impediment, betesmark, energiskog eller skog. Eftersom grundvattensänkning i jordlagren mestadels berör områden med åkermark blir konsekvenserna för naturmiljön inga eller små. Grundvattensänkning i berg bedöms inte påverka naturvårdsintressena.

Grundvattensänkningen kommer att påverka några enskilda brunnar. Påverkan bedöms inte bli större än att brunnarna bibehåller sin funktion. De kommunala vattentäkterna i Åhus liksom grundvattenuttag för industriändamål som görs på fastigheten Lysbojen 4 kommer inte att påverkas eftersom det finns en tydlig grundvattendelare i nordsydlig riktning mellan de aktuella brunnarna och nämnda vattentäkter.

Grundvattenuttagen kommer inte att påverka statusen för de grundvatten- och ytvattenförekomster som omfattas av miljö kvalitetsnormer för vatten. Statusen är bedömd som god och sökt vattenverksamhet kommer inte att förändra detta.

Inga märkbara effekter och konsekvenser förväntas på Svarta sjön och inte heller på groddammarna ca 1 km sydost om Hornagården.

Den samlade bedömningen innebär att inga skyddade eller på annat sätt utpekade naturvärden skadas av de sökta uttagen. Nollalternativet bedöms dock vara mera gynnsamt för den biologiska mångfalden och naturmiljön i allmänhet genom att åkermarken omvandlas till mera varierad markanvändning. Nollalternativet bedöms inte vara ett realistiskt alternativ med hänsyn till att det ekonomiska bortfallet för markägarna skulle vara orimligt stort.

Med hänsyn till den goda vattentillgången och att åkermarkens produktionsförmåga upprätthålls bedöms det sökta alternativet innebära god hushållning med mark och vatten.

Hänsynsregler

Hänsynsreglerna anses i tillämpliga delar vara uppfyllda.

Bevattningssamfällighet

Sökandena, inom området vid Horna, på Kristianstadslätten söder om Kristianstad, yrkar att två bevattningssamfälligheter ska bildas.

Den norra bevattningssamfälligheten ska omfatta fastigheterna med brunnarna 1 - 9 och 14 samt brunn nr 20 som är belägen på fastigheten X2.

Den södra bevattningssamfälligheten ska omfatta fastigheterna med brunnarna 10-13.

Om varje sökande fastighets vattenbehov skulle maximeras för de mest bevattnings-intensiva grödorna skulle de samlade ansökningarna behöva inteckna väsentligt större del av den tillgängliga grundvattenresursen, uppemot 30 % mer. Genom att bilda bevattningssamfälligheter kan det sammanlagda vattenbehovet fördelas på ett optimalt sätt genom att grödfördelningen blir beaktad inom de båda områdena.

Tillåtlighet

Sökanden anser att den sökta vattenverksamheten inte strider mot gällande planer och att miljöbalkens syfte och dess hänsynsregler uppfylls liksom bestämmelserna för hushållning med mark och vatten. Sökanden menar vidare att nyttan med vattenverksamheten överstiger kostnaderna. Sökanden anser därför att vattenverksamheten är tillåtlig.

Motstående intressen

Med stöd av ovanstående jämte bilagor gör sökanden gällande att sökt tillstånd inte medför skada, intrång eller annan olägenhet för omkringliggande fastigheter och brunnar eller för andra enskilda eller allmänna intressen.

Sakägare i målet är enligt sökandens uppfattning ägare till fastigheter med brunnar inom det "praktiska" influensområdet.

Villkor, kontrollprogram

Liknande villkor föreslår i möjlig utsträckning föreskrivs i samtliga mål.

Villkor

1. Vattenverksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i ansökan med bilagor samt vad sökandena i övrigt åtagit sig i målet.
2. Vid varje produktionsbrunn ska allt bortlett grundvatten mätas med fast monterad summerande vattenmätare.
3. Tillsynsmyndigheten, Länsstyrelsen, ska underrättas när ersättningsbrunn tas i bruk.
4. Inom två (2) månader efter lagakraftvunnen dom ska tillståndshavare, efter samråd med tillsynsmyndigheten, Länsstyrelsen, ta fram ett kontrollprogram för vattenverksamheten. Kontrollprogrammet kan vara enskilt för varje sökande eller gemensamt för samtliga i gruppen.
5. Grundvattennivåer ska mätas i kontrollbrunnar inom det redovisade praktiska influensområdet under den tid som bestämts för anmälan om ersättning för oförutsedd skada. Grundvattennivåer föreslås, under samma tid, även mätas i någon referensbrunn utanför influensområdet.

6. Under den tid som bestäms för anmälan om ersättning för oförutsedd skada ska vattenprover tas för kemisk analys.

Kontrollbestämmelser

1. Vi föreslår att frekvensen av journalföring av bortlett grundvatten hänskjuts till kontrollbestämmelserna.
2. Lämpliga kontrollbrunnar för grundvattennivåmätning bestäms i kontrollprogrammet, liksom i vilken frekvens mätningarna ska ske.
3. Vilka kemiska parametrar som bör analyseras och hur ofta de olika analyserna behöver göras bör bestämmas i kontrollprogrammet.

Ersättningar, skadeförebyggande åtgärder m m

Några ersättningar enligt 22 kap 1 § 2 st 2p MB erbjuds inte och några krav på detta har heller inte framförts under tiden som utredningar pågått. Skulle några enskilda intressen skadas genom den sökta vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena får detta i första hand regleras inom ramen för anmälan om oförutsedd skada på sätt som är brukligt i denna typ av mål.

Några intrång i allmänna intressen på sätt som avses i 16 kap 9 § MB bedöms inte uppkomma genom de sökta bevattningsuttagen, varför några åtgärder i denna del inte behöver vidtas.

Sökanden anser att det inte uppkommer någon ersättningsgill skada till följd av vattenverksamheten. Några skadeförebyggande åtgärder behöver inte vidtas.

Begränsning i ersättningsrätten

Med hänsyn till den betydelse bevattning har i ett modernt, rationellt och effektivt jordbruk yrkar sökanden att den vattenmängd som inte ersätts vid omprövning fastställs till 1/20 av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till företaget.

FÖREVARANDE MÅL

Yrkanden

Sökanden yrkar att mark- och miljödomstolen lämnar

1. Tillstånd till grundvattentäkterna

<u>Brunn nr</u>	<u>Fastighet</u>
4	X
8	Y
9	Y
11	Z
13	X11

2. Lagligförklaring av grundvattentäkten, brunn nr 10 på fastigheten XX

i Kristianstads kommun

3. Tillstånd att från ovan nämnda brunnar 4, 8 och 9, för bevattningsändamål, bortleda grundvatten till en sammanlagd mängd om 2 450 000 m³ under en rullande femårsperiod, dock maximalt 4 150 m³ per dygn ur brunn nr 4, maximalt 1 730 m³ per dygn ur brunn nr 8 och maximalt 1 550 m³ per dygn ur brunn nr 9. Maximalt uttag för ett enskilt år begränsas till 570 000 m³.

I det fall yrkande om bevattningssamfällighet inte bifalls yrkas att få bortleda grundvatten till en sammanlagd mängd om 425 000 m³ under en rullande femårsperiod.

4. Tillstånd att från ovan nämnda brunnar 10, 11 och 13, för bevattningsändamål, bortleda grundvatten till en sammanlagd mängd om 1 200 000 m³ under en rullande femårsperiod, dock maximalt 1 640 m³ per dygn ur brunn nr 10, maximalt 2 680 m³ per dygn ur brunn nr 11 och maximalt 1 000 m³ per dygn ur brunn nr 13. Maximalt uttag för ett enskilt år begränsas till 290 000 m³.

I det fall yrkande om bevattningssamfällighet inte bifalls yrkas att få bortleda grundvatten till en sammanlagd mängd om 425 000 m³ under en rullande femårsperiod.

5. Att få ersätta befintlig brunn med ny brunn i samma akvifer och inom ett avstånd av 50 m från befintlig brunn om brunnen skulle bli obrukbar.
6. Att få bibehålla och underhålla pumpar och pumputrustningar med tillbehör.
7. Att brunnarna nr 1 – 9, 14 och 20 ska bilda en bevattningssamfällighet.
8. Att brunnarna nr 10-13 ska bilda en bevattningssamfällighet.
9. Verkställighetsförordnande.

Rådighet

Såsom ägare till fastigheterna X, Y, Z och XX samt samt genom servitutsavtal för YY, Kristianstads kommun, har sökanden rådighet att ansöka om tillstånd till vattenverksamheten.

Vattentäkt

Brunn nr 4 som utfördes 2003 är belägen på fastigheten X. Brunnen, en grusfilterbrunn, är 46 m djup.

Brunn nr 8 som utfördes 2007 är belägen på fastigheten Y. Brunnen är borrhälsad i kritberggrunden och är 124 m djup.

Brunn nr 9 som utfördes 2001 är belägen på fastigheten Y. Brunnen är borrhälsad i kritberggrunden och är 135 m djup.

Brunn nr 10 som utfördes 1997 är belägen på fastigheten XX. Brunnen är borrhälad i kritberggrunden och är 96 m djup.

Brunn nr 11 som utfördes 2004 är belägen på fastigheten Z. Brunnen är borrhälad i kritberggrunden och är 130 m djup.

Brunn nr 13 som utfördes 2003 är belägen på fastigheten YY. Brunnen är borrhälad i kritberggrunden och är 103 m djup.

Anordningar för vattnets utnyttjande

Brunnarna är försedda med elektriskt drivna djupvattenpumpar som pumpar vattnet till permanenta nedgrävda ledningar med hydranter. Till pumparna hör styr- och reglerutrustning. Brunnarna nr 1, 2 och 22 respektive brunnarna 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 och 10 är sammankopplade i två ledningsnät, som gör det möjligt att utnyttja brunnar och ledningar på effektivaste sätt. Möjlighet finns att koppla samman de båda näten.

Företaget som driver grönsaksodling på flera fastigheter disponerar 28 stycken rampspridare, 48 m.

Brunnar och pumpar tillhör fastighetsägaren.

Provpumpning

Undersökningen har visat att förutsättningarna för stora grundvattenuttag i såväl isälvsavlagringen som kritberggrunden är goda i de båda områdena. Påverkan på omkringsliggande brunnar blir begränsad vid de gjorda uttagen. Grundvattnet är av god kvalitet och väl lämpat för bevattningsändamål.

Ekonomi

Anläggningskostnaderna uppgår till 2,2 Mkr och årskostnaderna inklusive driftkostnaderna har beräknats till 330 000:-. Den säkerställda bevattningen innebär ett ökat värde på fastigheterna. Merintäkten genom ökat arrende beräknas till ca 400 000:-. Härtill kommer det ekonomiska utfall som arrendatorn får av sin verksamhet. Det ökade årliga överskottet till följd av bevattningen blir av storleksordningen 70 000:-. Att bevattna grönsaksodling på friland är uppenbart lönsamt.

INKOMNA YTTRANDE

Länsstyrelsen: Länsstyrelsen ser positivt på att tillstånd ges till grundvattenuttag för bevattning under förutsättning att grundvattentillgången är tillräcklig och kan göras utan negativ inverkan på grundvattenkvalité, miljökvalitetsnormer eller områdets naturvärden.

De sökande har i den MKB som upprättats inför ansökan gjort beräkningar som visar att grundvattentillgången är tillräcklig. Vad gäller vattenkvalitén så påtalas att det sedan tidigare är känt att det uppmätts höga nitrathalter i området, dock inte i

någon av de sökandenas brunnar. Det är inte känt om det förekommer rester av bekämpningsmedel i jord- eller bergakviferen eftersom inga vattenprover har analyserats för detta. De grödor som odlas i området är generellt mer krävande när det gäller gödsling och bekämpningsmedel än exempelvis säd och sockerbetor. Med tanke på att sandjorden i området är mycket genomsläpplig finns en risk att ett stort grundvattenuttag ur bergakviferen får till följd att rester av bekämpningsmedel tillförs det djupare grundvattnet. När det gäller Kristianstadsslättnens grundvattenförekomst så finns en risk att god kemisk status inte uppnås till 2015. Förutom de orsaker som räknas upp i MKB bedöms stora grundvattenuttag bidra till att statusen inte uppnås.

När det gäller ytvatten så anser Länsstyrelsen att vattenuttaget inte får påverka flödet i vattendragen negativt. På samma sätt får inte vattenuttaget bidra till minskad utströmning av kallt grundvatten till våtmarksområdena i Svarta Sjö och längs Hammarsjön. Dessa är klassade som nationellt särskilt värdefulla tillsammans med Hammarsjön och Helge å.

Pegeln i groddammarna avlästes under provpumpningen och ingen förändring uppmättes. När grundvatten tas ur bergakviferen kommer vatten från de övre lagren att tillföras bergakviferen. En sådan flödesförändring är inte momentan och kan därför inte uppmätas efter 14 dygns provpumpning. Det är väl känt att vattennivån i dammarna var betydligt högre i början av 2000-talet, då det övervägdes att utföra provfiske i dammarna. Det kan inte uteslutas att stora vattenuttag de senaste 10 åren har bidragit till att nivån sjunkit kraftigt i dessa dammar som idag tidvis riskerar att torka ut.

Vidare kommer grundvattensänkningen att bidra till minskat flöde i Rörsbäcken. Sökanden gör bedömningen att det inte innebär några negativa konsekvenser eftersom man antar att bäcken har ett begränsat naturvärde. Länsstyrelsen vill här påpeka att Rörsbäcken är biotopskyddad. Det innebär att dispens måste sökas om verksamheten kan påverka naturmiljön. Jordbrukslandskapets däggdjur, groddjur, fåglar och insekter är beroende av tillgången på vattenmiljöer i närmiljön, för att dricka, för skydd och tillgång på föda. Långsträckta diken och bäckar i jordbrukslandskapet har två viktiga funktioner. Som livsmiljö och som vandringsstråk och spridningskorridor i landskapet för växt- och djurarter. I området växer även bl.a. kallgräs som finns med på den svenska rödlistan över hotade arter och är placerad i kategorin sårbar.

Om tillstånd ges yrkar Länsstyrelsen på att tillståndet tidsbegränsas, till förslagsvis 20 år i enlighet med 16 kap 2 § MB. Med tanke på att förhållandena för bland annat grundvattenbildning kommer att förändras i framtiden i och med klimatförändringen är det lämpligt att den här typen av verksamhet prövas på nytt efter nya rådande förhållanden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Kristianstads kommun: Ansökan om vattenuttag bedöms skilja sig från övriga nu pågående ansökningar till jordbruksbevattningsuttag, dels p g a att uttagen ska nyttjas till en bevattningsintensiv odling, dels p g a att det sker i ett känsligt område med mycket lätta jordar. Därtill kräver den näringsfattiga jorden i området stor tillförsel av gödning för att vara odlingsbar. Sammantaget be-

döms det ansökta vattenuttaget och dess konsekvenser på grundvatten och naturmiljö inte vara förenligt med miljöbalkens hänsynsregler.

Nämnden anser att ansökan bör beviljas förutsatt att uttagsmängderna reduceras påtagligt men det bör då förenas med följande villkor:

Kontrollprogram som omfattar kvalitetsundersökningar **skall** villkoras. Kontrollprogrammet **skall** innefatta åtminstone nitrat och bekämpningsmedel. Detta eftersom ökade grundvattenuttag påskyndar nedströmningshastigheten vilket i sin tur leder till ökad risk för nedförsel av oönskade ämnen till det djupare grundvattnet.

Krav **skall** ställas på att bästa tillgängliga teknik används för att spara på mängden vatten till bevattning.

Tillståndet **skall** begränsas till **10 år**.

Kommunstyrelsen, Kristianstads kommun: Några kilometer nedströms vid kusten ligger de kommunala vattentäkterna som försörjer Åhus och kusten söderut med dricksvatten. De nuvarande vattenuttagen är i storleksordningen 2 miljoner m³/år och tar sitt vatten från glaukonitsandstenen på cirka 250 meters djup. C4 Teknik har låtit utföra beräkningar som visar att den djupa grundvattenströmmen västerifrån till de kommunala vattentäkterna delvis skärs av på grund av de bevattningsbrunnar som tar vatten från det djupa sandstenslagret. Åhuskusten är en av få kuststräckor i Sverige där djupa brunnar går att anlägga strandnära på grund av det höga grundvattentrycket inifrån land. Ju mer uttag som sker från djupa brunnar utmed kusten, desto mer ökar risken för saltvatteninträngning. En stigande havsnivå ökar risken ytterligare i framtiden. Hälften av de sökta uttagen sker från de övre jordlagren, från den mycket vattenrika "Hornaåsen". Ur kommunens synpunkt hade det varit önskvärt att alla uttag hade skett ur denna isälvsavlagring, åtminstone för brunnarna norr om vägen Åhus-Horna (Flötövägen). En naturvårdskonflikt i det aktuella området är risken för uttorkning av "groddammarna" i ett tidigare grustag söder om vägen Åhus-Horna, lokal för den hotade arten strandpadda. Kommunstyrelsen föreslår att ansökan tillstyrks, men förknippas med bland annat följande villkor:

1. Eventuella ersättningsbrunnar för de nuvarande brunnarna som tar sitt vatten ur sandstenslagret får endast nedföras i isälvsavlagringen.
2. Vattennivån i groddammarna ska säkras så att de inte understiger en av tillsynsmyndigheten fastställd nivå, genom infiltration av vatten intill groddammarna.
3. I kontrollprogrammet ska även ingå regelbunden analys av nitrat och bekämpningsmedel.
4. Tillståndet begränsas i tid till 30 år.

Enskilda sakägare: Ett antal sakägare har inlämnat yttrande angående oro för att deras enskilda brunnar ska påverkas av det sökta uttaget.

BEMÖTANDE AV INKOMNA YTTRANDE*Grundvatten*

Vattenbehovet för de berörda sökandena grundas på den bevattning som utförts under åren 2009 - 2011, grödornas vattenbehov beräknade av SLU och erfarenhet från andra bevattningsföretag. Utnyttjandegraden av grundvattenresursen i de olika grundvattenmagasinen har beräknats till mellan 20 och 55 %. Vi bedömer att grundvattentillgången är mycket god och att uttagen kan göras utan negativ inverkan på grundvattenkvaliteten, miljökvalitetsnormer eller områdets naturvärden.

Kommunstyrelsen har i sitt yttrande bl. a. skrivit att grundvattenströmmen från väster till de kommunala vattentäkterna i Åhus delvis skärs av på grund av vattenuttag ur bevattningsbrunnar nerförda till det djupa sandstenslagret. Det kan konstateras att alla mätningar i såväl grunda som djupa, grävda som borrhållsbrunnar visar att grundvattennivåerna i Hornaområdet ligger högre i öster än i väster vilket innebär att det finns en grundvattendelare mellan Hammarsjön-Helge å i väster och Östersjön i öster. Mätningar har utförts så väl före som efter bevattningssäsongen 2009, 2010 och 2011. Förhållandet får anses naturligt med tanke på att Hammarsjöns vattennivå ligger under +1 m ö.h. och på den betydande grundvattenbildning som äger rum i den stora isälvsavlagringen vid Horna (Oppmanna-Rinkabyåsen). För kommunens vattentäkter norr om Åhus innebär detta att det förutom från närområdet sker ett tillflöde av vatten norrifrån.

Åhus Grönt AB övervakar årligen grundvattenkvaliteten i sin certifieringsprocess genom att låta analysera vattenprover ur produktionsbrunnarna. Hittills har analysresultaten visat god kvalitet på grundvattnet. Inför ansökan gjordes en särskild undersökning om nitrat i grundvattnet i trakten kring Ripa. Där framgår att gödsling på fastigheterna XX och X12 inte kan vara orsaken till de höga nitralterna i grundvattnet i Ripa. I november 2012 gjordes en ny provtagning i de tre grundvattenrören. Av resultatet framgår att den mycket höga halten i rör 1 som uppmättes 2011 har minskat väsentligt men är fortfarande otjänlig som dricksvatten. Slutsatsen från tidigare står sig: de höga haltena nitrat härrör med stor sannolikhet från en eller flera punktkällor.

Jenny Kreuger, SLU, har i studie under åren 1992 - 2002 visat hur pesticid- innehållet i ytvatten har reducerats i Skåne, Vemmenhögsån. Medelhalt summa pesticider i ytvattnet har under perioden minskat från ca 30 till 2 å 3 µg/l, en minskning med ca 90 %.

Genom ett större medvetande bland verksamhetsutövare minskar risken för olyckor och spill som leder till att ämnen sprids i naturen. En bättre hantering av växtskyddsmedel ger mindre risk för läckage av restprodukter.

Det finns exempel där vattenprov tagits ur bevattningsbrunnar på Kristianstadsslätten för analys av nitralhalten sedan mer än 30 år. Under denna tid har inga förändringar i nitralhalten uppmätts.

Vi föreslår därför att grundvattenkvaliteten kontrolleras genom att resultaten från några av parametrarna från Åhus Grönts eget kontrollprogram kan ingå i kontrollprogrammet för vatten verksamheten. Vi medger att kontrollprogram upprättas i samråd med tillsynsmyndigheten, Länsstyrelsen. Kontrollprogrammet kan bestå i att mäta grundvattennivåer i borrhå och grävda brunnar samt vattenkemiska analyser av relevanta parametrar i begränsat antal.

Ersättningsbrunnar

Sökandena motsätter sig inte att ersättningsbrunnarna ska göras i isälvsavlagringen istället för kritberggrunden men det gäller under förutsättning att det är möjligt. Man åtar sig gärna att ha detta som ett villkor om det innebär att man i andra hand, om det visar sig omöjligt att få vatten ytligt, får borra djupare.

Bedömningen av påverkan på ytvattensystemen:

Groddammarna

Groddammarna påverkades inte under provpumpningsperioden. Brunnsborringarna omkring groddammarna visar att de ytliga sand- och gruslagren är underlagrade av ca 20 m moränlera-lerig morän. I den närmast liggande 33 m djupa observationsbrunnen 29 uppmättes en avsänkning av 0,13 m under provpumpningsperioden. Att en så liten påverkan i berggrundsakviferen skulle kunna påverka vattennivån i dammarna får anses orimligt med tanke på jordlagerföljden. En anledning till de låga vattennivåerna under sommaren 2012 kan i stället vara den låga nederbörden och den periodvis höga temperaturen (över +30° C) under augusti månad.

Sökanden åtar sig gärna att i samråd med tillsynsmyndigheten vidta åtgärder för att säkra groddammarna.

Svarta sjö

Svarta Sjö bedöms vara utströmningsområde. Svarta Sjö dikningsföretag 1948 genomfördes efter att Helge å sänkts enligt förrättning 1936. 1948 års dikningsföretag utgörs av ett dike med en meters bottenbredd som går rakt genom Svarta Sjö. För uttag i produktionsbrunn 9 beräknas påverkan i jordlagerakviferen understiga 0,1 m och i berggrundsakviferen understiger påverkan 0,3 m vid vattenuttag. Under större delen av året är det ingen påverkan på grundvattenförhållandena. Med hänsyn till att förutsägbar påverkan är ytterst marginell och förmodligen inte ens mätbar är det osannolikt att naturvärdena i Svarta Sjö eller dess omgivning påverkas till följd av grundvattenbortledningen.

Rörsbäcken

Länsstyrelsen skriver i sitt yttrande att Rörsbäcken är biotopskyddad. I MKBn har gjorts en bedömning att grundvattenuttaget i närliggande brunn leder till ett mindre flöde i diket. Av de geologiska förhållandena i området framgår att den berörda jordlagerakviferen övergår från öppna till slutna förhållanden i närheten av brunnen. Det innebär att endast den del där bäcken rinner genom isälvsavlag-

ringen kan det ske en påverkan. Där isälvsavlagringen täcks av täta jordlager kommer en avsänkning i akviferen inte att påverka de ytliga jordlagerna som är i kontakt med bäcken. Minskningen av flödet bedöms därför bli marginell jämfört med nollalternativet. Sedan brunnen började användas 2008 har vattenflödet i Rörsbäcken varit tillräckligt även sommartid. Tidigare har det förekommit vattenuttag för bevattning via en bevattningsdamm och då kunde vattentillgången vara betydligt sämre sommartid. Med hänsyn till de geologiska förhållandena och med erfarenhet av bevattningsuttagen som skett sedan 2008 bedöms påverkan på flödet i Rörsbäcken bli marginell till följd av grundvattenbortledningen. Någon påverkan på vattendragets biologiska värden kan inte förväntas.

Tidsbegränsning

Vi bestrider att tillstånden tidsbegränsas. Av klimat- och sårbarhetsutredningen framgår att under året blir vintern, våren och hösten regnigare medan somrarna blir torrare och odlings säsongen blir längre. Detta innebär att vattenbehovet för bevattning kan komma att öka. Vi har beräknat vattenbehovet utifrån de grödor som nu odlas och med dess vattenbehov med beaktande av jordart, rotdjup, avdunstning m.m. Skulle vattenmängderna som meddelas i tillstånden inte räcka i framtiden får förnyade ansökningar ges in för prövning med de förutsättningar som då kommer att råda. Med den ökade nederbörden under vinterhalvåret kan grundvattenbildningen förväntas öka. Mot denna bakgrund finns inget skäl att tidsbegränsa tillståndet. Den praxis som hittills varit förhärskande är att denna typ av tillstånd inte har tidsbegränsats. Inga andra särskilda skäl finns att tidsbegränsa tillståndet.

Då det finns flera tillstånd till grundvattenuttag som inte används eftersom den verksamhet som tillstånden gäller för inte längre finns, så kan det finnas skäl att knyta tillståndets giltighet till verksamhetens bedrivande. Eller att förslagsvis fem år efter att bakomliggande verksamhet upphört ska tillståndet upphöra att gälla.

Finner domstolen ändå att tillstånden ska tidsbegränsas yrkar vi på en tidsrymd om 30 år. 30 år kan motsvara den tid en företagare driver sitt lantbruk.

Odlingsareal

Företaget Åhus Grönt AB är under utveckling, som framgår av ansökan. Ägarna till företaget, P J och P O, har förvärvat fastigheten X13 . X13 är sökande i gruppen, brunn nr 1. X13 har drivits med skötselavtal av Åhus Grönt AB sedan 5 år. Odlingsbar mark till fastigheten X11 har förvärvats. Brunn 13 ligger på fastigheten. Lagfarter har sökts men ännu inte erhållits.

Förutom ovanstående har arealen utökats med 94 ha genom köp och 21 ha genom arrende. Under 2012 bevattnades 591 ha, vilket talar för att företagets odlade areal redan omfattar i storleksordningen 600 ha.

Grödoslagsfördelning

I bilaga 4 till ansökan redovisas 50 ha spannmål, 70 ha potatis och 480 ha grönsaker på friland. Domstolen skriver i föreläggandet att en genomsnittlig andel specialgrödor uppgår till 15 %. Denna storleksordning kan sannolikt härledas från ansökningar om tillstånd till jordbruksbevattning, där sökandena är "vanliga" lantbrukare med en specialgröda som komplement.

Den odling som är aktuell i målen är en är grönsaksodling med flera olika grödor. Det handlar om grödor som tillhör olika växtfamiljer, där varje familj har sina egna förutsättningar. Det resulterar i en åtminstone fyra (4) årig växtföljd med sallat, kål och lök som kompletteras med dill, potatis, spannmål och majs. Med nuvarande kunskap är odlingen uthållig.

Yttranden från enskilda sakägare

B C, B N och J P

Sakägarna äger fastigheterna X14 och X15. Enligt brunnsinventeringen finns en 4 m djup grävd brunn. Brunnen ligger invid begränsningslinjen för influensområdet i berggrundsakvifaren, och helt utanför influensområdet i jordakvifaren. Vår bedömning är att någon skada inte kommer att uppstå till följd av yrkade grundvattenuttag. I övrigt hänvisas till reglerna om oförutsedd skada.

K B

B äger fastigheterna X16 och X17. Enligt brunnsinventeringen finns en 15 m djup spets Ø50 mm på fastigheten X16. Brunnen ligger ca 400 m från produktionsbrunn 2. Vår bedömning är att någon skada inte kommer att uppstå till följd av yrkade grundvattenuttag. I övrigt hänvisas till reglerna om oförutsedd skada.

B A, K och S Å

A äger fastigheten X18. Enligt brunnsinventeringen finns en 25 m djup spets Ø 50 mm på fastigheten. Å äger fastigheten X19. Enligt brunnsinventeringen finns en 26 m djup spets på fastigheten. Båda fastigheterna ligger ca 400 m från produktionsbrunn 2. Vår bedömning är att någon skada inte kommer att uppstå på de båda fastigheternas brunnar till följd av yrkade grundvattenuttag. I övrigt hänvisas till reglerna om oförutsedd skada.

C V och C A

Sakägarna äger X20. Enligt brunnsinventeringen finns en 4 m djup grävd brunn med 20 m djup spets. Brunnen ligger mellan produktionsbrunnarna 10 och 11 och inom influensområdet i berggrundsakvifaren, och helt ut-

anför influensområdet i jordakvifären. Risk finns att de silar/spetsar som ersatt den grävda brunnen sätter igen i det järnhaltiga vattnet. Det är känt från området att denna brunnskonstruktion behöver frekvent underhåll. Brunnsinventering har skett via brev till alla fastigheter inom influensområdet med enkät och svarskuvert. Det V tolkar som "flera borrar" är sannolikt hydranter till vilka bevattningsmaskinerna ansluts. Upplyningsvis kan nämnas att sökandena i nu aktuella mål inte disponerar åkermarken invid X20. Vår bedömning är att någon skada inte kommer att uppstå till följd av yrkade grundvattenuttag. I övrigt hänvisas till reglerna om oförutsedd skada.

S N (mål 1822-12)

S N äger fastigheten X21. Ingen uppgift har lämnats i brunnsinventeringen, men N har nu upplyst om att det finns en 12 m djup grävd brunn på fastigheten. Brunnen ligger ca 400 m från produktionsbrunn 3. De bakterier och organismer som finns i brunnens vatten har inte något samband med den nu sökta vattenverksamheten. Vår bedömning är att någon skada inte kommer att uppstå till följd av yrkade grundvattenuttag. I övrigt hänvisas till reglerna om oförutsedd skada.

DOMSKÄL

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen anser att den av sökandena upprättade miljökonsekvensbeskrivningen i målet uppfyller kraven på en sådan beskrivning enligt 6 kap. miljöbalken. Den kan därför godkännas.

Tillåtlighet

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att ingen av remissmyndigheterna motsatt sig att tillstånd till grundvattenuttag lämnas. Länsstyrelsen i Skåne län har som framgått ovan ställt sig positiv till att tillstånd lämnas, men blott under förutsättning av att utrymme finns och att tillståndet tidsbegränsas till exempelvis 20 år. Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att ansökan bör beviljas förutsatt att uttagsmängden reduceras påtagligt samt att tillståndet villkoras med kontroll av vattenkvaliteten, krav på bästa möjliga teknik och tidsbegränsning på 10 år. Kommunstyrelsen yrkar på tidsbegränsning om 30 år samt krav på nivåmätning i groddamm- och krav på att ersättningsbrunnar ska utgöras av bergborrade brunnar.

Skall yrkad uttagsvolym begränsas?

Mark- och miljödomstolen behandlar först frågan om behovet av begränsning av de yrkade uttagsvolymerna med hänsyn till tillgången till grundvatten.

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att utredningen visar, att summan av maximala uttag enligt sökandenas yrkande, yrkandena från övriga sökanden inom Hornagruppen och befintliga tillstånd klart understiger mängden nybildat grundvatten i isälvsakvifären under ett torrår men även understiger nybildningen i berggrundsakvifären. Grundvattenuttag skall dock alltid bedömas med marginal eftersom stora uttag kan medföra negativ påverkan av grundvattenkvaliteten genom att grundvattenbildningen påskyndas och reningsprocesserna av det infiltrerade vattnet inte hinner med. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har yrkat på begränsning av uttaget då man befarar att så stora uttag påskyndar grundvattenbildningen och drar ner nitrat och bekämpningsmedel i grundvattnet.

Sökandena har redovisat en grödoslagsfördelning som uppgår till 80% specialgrödor. Sökandena säger att grönsaksodlingen består av grödor som tillhör olika växtfamiljer och ger en fyraårig växtföljd, vilket med nuvarande kunskap skulle vara en uthållig odling.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning angående begränsning av uttagsvolym.

I miljöbalkens inledande bestämmelse 1 kap. 1 § anges bl.a. att miljöbalken ska tillämpas så att vatten används så att en från ekologisk och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas. Vidare ska enligt 2 kap. 3 § miljöbalken alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet iaktta de begränsningar eller vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. En vattenverksamhet ska dessutom enligt 11 kap. 7 § miljöbalken utföras så att den inte försvårar annan verksamhet som i framtiden kan antas beröra samma vattentillgång och som främjar allmänna och enskilda intressen av vikt.

Mark- och miljödomstolen anser med beaktande av bestämmelserna i 1 och 2 kap. miljöbalken att vid bestämmande av en fastighets vattenbehov ska hänsyn tas till brukningsenhetens möjliga markanvändning samt även till de grödor som verkligen odlas eller kan odlas på brukningsenheten. Det innebär enligt mark- och miljödomstolens mening att tillstånd till uttag som i verkligheten är obehövliga ska undvikas. Vidare ska självklart beaktas den enskildes verkliga behov av vatten för en specialisering och utveckling av sin brukningsenhet. Mark- och miljödomstolen finner sålunda att såvitt avser uttagsvolym bör denna begränsas till ett uttag för bevattning som långsiktigt säkerställer ett ur resurshushållning och ekologiskt perspektiv hållbart jordbruk. Genom att begränsa uttagen till ett genomsnittligt uttag om ca 2 000 m³/ha och år angett som ett rullande femårsmedelvärde finns fortfarande stora möjligheter att bedriva en hållbar jordbruksverksamhet. Tillstånd för enskilt år begränsas till det sökanden själv angett behövas för enskilda torrår. Med hänsyn till att sökanden uppgett att man har för avsikt att odla specialgrödor, som är mer vattenkrävande än en för området normal grödesfördelning, anser mark- och miljödomstolen att sökanden inte ska hindras från en sådan odlingsinriktning genom en för låg tilldelning av det årliga vattenuttaget. En uppskattning av det ytterligare vattenbehovet mot bakgrund av de uppgifter som finns i målet ger vid handen att en ytterligare årlig tilldelning som innebär att man kommer upp till 2 600 m³/ha och år för specialgrödor utöver vad mark- och miljödomstolen funnit vara generellt godtagbart torde i vart fall inledningsvis vara tillräckligt för den tilltänkta odlingen. Då varje enskild sökanden odlar olika andelar arealer från år till år har vattenbehovet beräknats utifrån en total areal om ca 600 ha och vattenfördelningen har gjorts delvis utifrån respektive brunns kapacitet. För det södra området beviljas sökanden det sökta uttaget och för det norra området beviljas det sökta rullande femårsuttaget genom ett extra tillägg. Genom bildandet av bevattningssamfälligheter har sökandena möjlighet att fördela vattnet så att vissa marker kan användas för mycket vattenkrävande odling.

Skall tillståndet tidsbegränsas?

Länsstyrelsen har yrkat att uttagen ska tidsbegränsas till 20 år. Kommunstyrelsen har yrkat på 30 år och miljö- och hälsoskydds nämnden har yrkat på 10 år. Sökan-

dena har motsatt sig yrkanden om tidsbegränsning men menar att om tillståndet ska tidsbegränsas så ska det ligga på 30 år, vilket motsvarar den tid en företagare driver sitt lantbruk.

Länsstyrelsen har som grund för sitt yrkande om tidsbegränsning huvudsakligen anfört förhållanden av generell natur, att effekterna av pågående klimatförändringar är svåra att bedöma och att det är lämpligt att den här typen av verksamhet bör prövas på nytt efter nya rådande förhållanden. Kommunstyrelsen, Kristianstads kommun, och miljö- och byggnadsnämnden har bl.a. hänvisat till osäkerhet kring vattenkvaliteten. Sedan sökandena inlämnade sina ansökningar har några vägledande domar kommit (M 5298-12, M 5301-12). Sökandena menar ändå att om klimatet ändras så att nu sökta vattenmängder inte skulle räcka så får man i så fall komma in med förnyad ansökan utifrån då rådande förhållanden. Skulle verksamheten upphöra och tillståndet inte behövs kan tillståndet upphöra exempelvis fem år efter att verksamheten upphört.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning angående tidsbegränsning.

En tidsbegränsning av ett tillstånd bör alltid vara fallet om det föreligger omständigheterna som påkallar en sådan begränsning, så som till exempelvis en begränsning av naturresurs som avses nyttjas. Dessutom ger de nya vägledande domarna möjligt att vid bedömningen även beakta de osäkerhetsmoment som föreligger i fråga om kunskapsläget i de hänseenden som berör dels sättet för beräkning av grundvattenbildning, dels effekten av pågående klimatförändringar, dels långtidseffekten av stora grundvattenuttag.

I nu aktuellt fall förekommer flera platsspecifika faktorer som bör beaktas vid bedömningen av om skäl för tidsbegränsning föreligger. Den viktigaste torde vara att den volymuppskattning av nybildat grundvatten inom tillrinningsområdet som gjorts kan visa sig vara missvisande. En annan omständighet är att även om miljökonsekvensbeskrivningen bedöms som tillräcklig, utgör den inte tillräcklig grund för att utesluta risken att grundvattenuttagen i området skulle kunna leda till att dels

bekämpningsmedel, dels nitrat från gödsel skulle kunna nå grundvattnet i sådan omfattning att dess kvalitet väsentligt påverkas. I dagsläget vet ingen heller vilken påverkan grundvattenuttagen kommer att få på ytvattenförekomsterna. Därtill kommer att beräkningen av vattenbehovet är föga mer än en ögonblicksbild av det dagsaktuella behovet vid tiden för ansökans upprättande. Vilken relevans den utredningen kan ha för framtiden är svårt att bedöma, särskilt med beaktande av osäkra faktorer som klimatförändringar, befolkningsutveckling, utvecklingen inom jordbruksteknologi, växtförädling, genteknik m.m.

Det föreligger således en mängd variabler – såväl av generell natur som plats- eller målspecifika - som gör det svårt för att inte säga omöjligt att bedöma såväl vattenbehov som skaderisker på lång sikt, något som starkt talar för en tidsbegränsning av de tillstånd som ges. Samtidigt har sökandena ett berättigat intresse av att erhålla tillstånd som är så omfattande i tiden att de dels kan motivera de många gånger tunga investeringar som bevattningsanläggningarnas anskaffande och utförande innebär, dels inte onödigtvis betungar verksamheten med alltför tätt återkommande tids- och kostnadskrävande utredningar och tillståndsprocesser.

Mark- och miljödomstolen finner sammanfattningsvis att tillståndet bör tidsbegränsas utifrån ett begränsat tidsperspektiv, med en för hela odlingsområdets normal grödesfördelning, och att en skälig sådan begränsning utgör trettio år från den dag denna dom vinner laga kraft. Med beaktande av de osäkerhetsfaktorer som finns gällande påverkan på grundvattenkvaliteten och negativ påverkan på närliggande ytvatten bör tillskottet för specialgrödor begränsas till en femtonårsperiod. De erfarenheter som då har gjorts av verksamhetens påverkan och det verkliga vattenbehovet kan vid den tiden ligga till grund för en ny ansökan.

Övriga frågor med avseende på tillåtligheten

Kommunstyrelsen har yrkat på att vattennivån i groddammarna ska säkras så att de inte understiger en av tillsynsmyndigheten fastställd nivå, genom infiltration av vatten. Med beaktande av de villkor och kontrollbestämmelser varom stadgas i denna dom finner mark- och miljödomstolen att de är tillräckliga för groddammarna och

utredningen visar att några sådana skador eller olägenheter som nämns i 2 kap. 9 § MB inte kan förväntas av verksamheten under tillståndstiden och att den är förenlig med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. 2 - 7 §§ MB och hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. samma balk.

Kommunstyrelsen har även yrkat på att ersättningsbrunnar i första hand endast ska få ta vatten från isälvsavlagringen. Ett sådant villkor skulle inskränka tillåtligheten för det nu meddelade tillståndet. Dessutom skulle ett sådant villkor vara överflödigt då verksamhetsutövaren själv är mån om att slippa pumpa upp vatten från större djup.

Det finns enskilda intressen som påtalat oro för påverkan på den egna brunnen. Utredningen i ansökan tyder på att den sökta verksamheten inte borde kunna ge upphov till negativ påverkan på omkringliggande brunnar. Skulle så ändå ske hänvisas de berörda till anmälan om oförutsedd skada.

Då sökandenas utredning om vilket ekonomiskt utfall som kan förväntas av bevattningen visar ett överskott och då det som redan konstaterats inte kan förväntas några skador eller olägenheter är också det sökta båtnadskravet i 11 kap. 6 § MB uppfyllt. Tillstånd skall därför lämnas till verksamheten med de begränsningar och villkor som följer av denna dom.

Villkor

Kommunstyrelsen, Kristianstads kommun, och miljö- och byggnadsnämnden har framfört yrkande om kemisk analys av bekämpningsmedel och nitrat. Sökandena har medgivit att vattenkemiska analyser av relevanta parametrar kan kontrolleras i ett begränsat antal brunnar inom ramen för kontrollprogrammet. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning bör villkor föreskrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökandena föreslagit.

Kontroll

Den närmare kontrollen av hur verksamheten bedrivs och villkoren efterlevs bör regleras inom ramen för ett kontrollprogram, vilket kan vara gemensamt för hela eller delar av Hornagruppen. Ett kontrollprogram ska utarbetas efter samråd med tillsynsmyndigheten utifrån vad sökandena förslagit i ansökan och utifrån vad som framkommit i inkomna yttranden.

Delegation

Tillsynsmyndigheten bör bemyndigas att utfärda de ytterligare villkor och kontrollbestämmelser som kan visa sig erforderliga.

Oförutsedd skada

Sökandena har yrkat att den tid inom vilken anspråk i anledning av oförutsedd skada får framställas ska bestämmas till tio år. Mark- och miljödomstolen finner att tio år för oförutsedd skada är för kort tid då det extra vattenuttaget kommer att gälla för femton år framöver. Domstolen finner därför att tiden för oförutsedd skada ska löpa under samma femtonårsperiod.

Omprövning av tillstånd

Enligt 22 kap. 25 §, första stycket, punkten 13, MB ska domstolen i en tillståndsdöm bestämma den förlust av vatten som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ samma lag är skyldig att underkasta sig utan ersättning. Av 31 kap. 22 §, andra stycket, punkten 3, samma lag följer, att det i fråga om grundvattenuttag ska förordnas att den del som inte ersätts ska bestämmas till högst en femtedel och lägst en tjugondel av värdet av den vattenmängd som omfattas av tillståndet. Sökandena har yrkat att den del som inte ska ersättas bestäms till en tjugondel. Domstolen finner ingen anledning att frångå yrkandet i denna del.

Verkställighetsförordnande

Som skäl för verkställighetsförordnande har sökanden uppgett att verksamheten har pågått en längre tid redan. Mark- och miljödomstolen konstaterar att verksamheten är i drift och bevattning pågår samt bedömer att verksamheten inte har några nega-

tiva konsekvenser för omkringliggande fastigheter. Det finns därför förutsättningar för att förordna att tillståndet till verksamheten, i enlighet med 22 kap. 28 § MB, får tas i anspråk utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft.

Prövningsavgift

Domstolen finner ingen anledning att ändra den avgift som i beslut den 22 maj 2012 fastställts för målets prövning.

Rättegångskostnad

Sökandena har medgivit att betala av länsstyrelsen yrkad ersättning för rättegångskostnader. Sökandena har vidare medgivit att betala yrkad ersättning för rättegångskostnader till Kristianstads kommun.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 425)

Överklagande senast den 5 juli 2013.

Lena Pettersson

Catharina Hederström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lena Pettersson, ordförande, och tekniska rådet Catharina Hederström samt de särskilda ledamöterna Tom Winge och Anna Hagerberg.